

Міністру фінансів України
МАРЧЕНКУ С. М.

№08-05/1 від 8 травня 2026 року

Шановний Сергію Михайловичу!

Фахівці Економічної експертної платформи, до складу якої входить 14 аналітичних центрів, висловлюють Вам свою повагу та звертаються щодо такого:

Нещодавно для публічного обговорення розміщений законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації правил протидії практикам ухилення від сплати податків відповідно до Директиви Ради (ЄС) 2016/1164/ЄС (ATAD)». Фахівці аналітичних центрів підтримують напрямок України на євроінтеграцію, імплементацію міжнародних стандартів OECD та боротьбу із «сірими схемами», в той же час звертаємо вашу увагу на те, що деякі норми проекту створюють суттєві ризики для українського бізнесу та іноземних структур з українськими зв'язками і потребують доопрацювання. Зокрема:

1. Місце ефективного управління (МЕУ). Право іноземної компанії добровільно визнавати себе резидентом може перетворитись на її обов'язок, із штрафом 600 тис. грн за невиконання. Критерії МЕУ значно розширюються (доходи, закупівлі, виплати працівникам, активи в Україні). Це може призвести до масового визнання іноземних холдингів, ІТ-компаній і торгових структур резидентами України, що суперечить ст. 4 Модельної конвенції ОЕСР та створює ризик подвійного оподаткування. У зв'язку із зазначеним, пропонуємо залишити добровільність реєстрації або чітко узгодити критерії з положеннями відповідних міжнародних договорів.

2. Постійне представництво. У законопроекті пропонується закріпити в Податковому кодексі України (далі – ПК) положення, за яким: «Постійне представництво нерезидента в Україні визнається також у разі, якщо діяльність в Україні здійснюють декілька нерезидентів - пов'язаних осіб. У такому разі постійне представництво визнається для кожного такого нерезидента - пов'язаної особи» (п.п. 14.1.193). Вважаємо, що таким чином виникає ризик розширення поняття постійного представництва на «сервісні» послуги (консультаційні, ІТ, маркетингові), якщо діяльність триває понад 183 дні. Наслідком такого нововведення може бути ризик подвійного

оподаткування та надмірної дискреції податкових органів. Тому пропонуємо зберегти винятки для допоміжної діяльності та чітко визначити критерії «взаємодоповнення» функцій.

3. Правило ділової мети та тонкої капіталізації. У законопроекті оновлюється поняття розумної економічної причини (ділової мети), передбачене п.п. 14.1.231 ПК. Нове запропоноване визначення є більш ускладненим попередньо із існуючим варіантом. Правило ділової мети давно було джерелом дискреції та корупції. Його обмеження операціями із низькоподатковими нерезидентами вже виглядало як компроміс. Наразі виникає ризик поширення правила ділової мети на всі операції (з резидентами і нерезидентами), що створює широкі можливості для дискреції.

Аналогічно, правило тонкої капіталізації поширюється на позики від резидентів. Шість років тому Верховна Рада вже намагалась поширити це обмеження на позики від резидентів. Тоді банки та інвестиційні фонди довели, що це не дуже гарна ідея. Краще боротися із запозиченнями від нерезидентів, оскільки здебільшого вони – це фінансування між компаніями однієї ж групи. Отже, сучасне правило тонкої капіталізації стимулює передавати позики у додатковий капітал українських компаній або наганяти робочий капітал в українські банки / фінансові компанії / інвестиційні фонди. Загалом це розвиває кредитний ринок всередині України.

Таким чином, запропоновані у законопроекті зміни матимуть наслідком ризик виникнення корупційних практик та обмеження доступу бізнесу до кредитних ресурсів. Саме тому, вважаємо, слід обмежити застосування зазначених правил лише до операцій з нерезидентами та низькоподатковими юрисдикціями.

4. Визначення резидентства фізичних осіб. Від таких законодавчих пропозицій (п.п. 14.1.213 ПК в новій редакції) слід також відмовитися, адже хоча запропоновані в проекті закону критерії й мають на меті знизити кількість непотрібних суперечок при визначенні резидентності, однак поступаються пріоритетом конвенціям, з наслідками у вигляді звільнення від декларування, звітів KIK та сплати податків з всесвітнього доходу. Отже, застосування принципу «хоча б одна обставина» (наявність житла, перебування понад 183 дні, центр економічних чи особистих інтересів) може призвести до масового визнання релокованих українців резидентами України, навіть за наявності сертифікатів резидентності інших країн. Відтак, зазначені положення законопроекту суперечать ст. 4 Модельної конвенції ОЕСР та аналогічним статтям двосторонніх конвенцій України з Польщею, Німеччиною, Кіпром, Францією та іншими державами, які передбачають послідовний тест для визначення резидентства. Це матиме наслідком ризик подвійного оподаткування та конфлікт із міжнародними договорами, що мають пріоритет над нормами ПК. Тому пропонуємо узгодити відповідні

критерії з міжнародними договорами та забезпечити пріоритет конвенцій над нормами ПК відповідно до ст. 9 Конституції України та ст. 3 ПК.

5. Трансформація контролю трансфертного ціноутворення. З ознак «контрольованих операцій» зникає відсікаючий поріг у 10 млн грн на рік, залишаючи критерій – річний дохід понад 150 млн грн. За таких умов будь-яка операція (з першої копійки) підлягатиме підготовці відповідної документації та ТЦУ-звітності.

В той же час, робиться спроба поширити контроль на окремі внутрішні операції, (хоча цей інструмент призначений для боротьби з транскордонним уникненням оподаткування) а саме (а) з пов'язаними особами, що перебувають на пільговому оподаткуванні; (б) всіма (навіть якщо вони не пов'язані) збитковими компаніями.

Зазначене, скоріше за все, призведе до значного зростання регуляторного тягря для бізнесу без доведеного фіскального ефекту.

Враховуючи викладене вище, пропонуємо:

провести доопрацювання законопроекту за підсумками його фахової оцінки на відповідність Модельної конвенції ОЕСР та ATAD, а також усунути норми, що погіршують умови ведення бізнесу під час війни;

встановити у законопроекті перехідні періоди для адаптації бізнесу до відповідних змін; забезпечити узгодження положень законопроекту із міжнародними конвенціями та стандартами ОЕСР;

передбачити винятки для малого та середнього підприємництва та стратегічних галузей економіки;

мінімізувати передбачені у законопроекті дискреційні повноваження податкових органів.

З повагою,

[Аналітичні центри](#)

Економічної експертної платформи

Вик.

Гетман О.О.

067-3124444

